

Концепція проекту Програми розвитку зовнішньоекономічної діяльності НТУУ "КПІ" на 2016-2018 роки

Необхідність формування Програми розвитку зовнішньоекономічної діяльності НТУУ "КПІ" обумовлена рядом міркувань.

Так, в Стратегії розвитку міжнародної діяльності НТУУ "КПІ" на період 2012-2020 роки, схваленої конференцією трудового колективу в жовтні 2011 року, і в Плані дій на її виконання питанням зовнішньоекономічної діяльності приділено значну увагу: із 15 індикаторів Плану дій до зовнішньоекономічної діяльності відносяться вісім індикаторів.

В той же час законодавче поле України передбачає ширший арсенал дій в цій сфері, ніж в даний час використовується університетом. Так, якщо за даними Відділу зовнішньоекономічної діяльності ДМС кількість форм, механізмів і засобів ведення зовнішньоекономічної діяльності, дозволених законодавством України, налічує 35 (в освітній діяльності – 10, в науково-технічній діяльності – 16, за іншими видами діяльності – 9), то – за звітами про роботу підрозділів НТУУ "КПІ" в сфері міжнародного співробітництва в 2015 році – вченими, викладачами, студентами (в т.ч. – на рівні індивідуальних форм зовнішньоекономічної діяльності) використовується лише 11.

Постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 796 і змінами до неї, внесеними в 2010-2015 роках, "Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності", дозволеними видами платних послуг визначені: у сфері освітньої діяльності – 25; у сфері наукової та науково-технічної діяльності – 20; у сфері міжнародного співробітництва – 7; в інших сферах – 29.

Отже, університет має значні резерви для збільшення надходжень саме за формами і механізмами такої важливої складової міжнародної діяльності, якою виступає зовнішньоекономічна діяльність. Якщо казати про обсяг надходжень від зовнішньоекономічної діяльності за всіма формами, то в 2014 році він становив близько 4% від загального бюджету університету (860,7 млн.грн.). Але обсяг таких надходжень може бути набагато більшим.

Тому до Стратегії розвитку міжнародної діяльності НТУУ "КПІ" на період 2012-2020 роки і до Плану дій на її виконання пропонується внести корективи в формі проекту Програми розвитку зовнішньоекономічної діяльності НТУУ "КПІ" на 2016-2018 роки і на цій основі – повернути увагу до заходів, які дозволять в найближчі роки забезпечити збільшення надходжень до бюджету університету з міжнародних джерел як за традиційними формами її ведення, так і за новими (запропонованими нашим університетом і ще нетиповими для системи вищої освіти України) формами зовнішньоекономічної діяльності.

Крім того, сьогодні організація зовнішньоекономічної діяльності – це традиційна модель, що сформувалась ще за радянських часів, а нам потрібна сучасна модель зовнішньоекономічної діяльності технічного університету лідерського типу. До неї треба йти, аналізуючи систему зовнішньоекономічної діяльності провідних технічних університетів світу, що і передбачається проектом запропонованої Програми.

I. При цьому укладачі проекту Програми виходять із наступних положень.

1. При корегуванні стратегій, планів і т.і. щодо розвитку міжнародної діяльності на даному етапі маємо врахувати роль трьох системоутворюючих факторів:

– Закону України "Про вищу освіту" в частині міжнародної діяльності;

– Угоди про Асоціацію України з Європейським Союзом;

– Угоди про статус України як асоційованого члена програми Європейської Комісії "Horizon 2020".

Цивілізаційний вплив на реформування університетського середовища зазначених системоутворюючих факторів важко переоцінити: науково-освітня система України гармонізується із європейською, студенти і викладачі набувають можливостей для більш вільного розвитку, педагогічний процес фокусується на особистості і спирається на індивідуальні траєкторії навчання, наука стає безпосередньою формою організації навчального процесу, розширюються можливості представництва України на європейських і світових ринках освітніх і науково-технічних послуг, збуту продуктів інтелектуальної власності і інновацій і т.і.

2. Завдяки Закону України "Про вищу освіту" змінюється організація міжнародної, в тому числі – зовнішньоекономічної діяльності університету:

– міжнародна діяльність університету стає невід'ємною складовою навчально-методичної, виховної, науково-інноваційної та організаційної діяльності, органічною частиною організації навчального процесу, суттєвою складовою фінансово-господарської діяльності та перспективного розвитку;

– посилюється орієнтація на європейську практику гарантій якості вищої технічної освіти, в основі якої – оцінювання через недержавні агенції гарантій в цій сфері, і "працювати" на формування бренду НТУУ "КПІ" як сучасного технічного дослідницького університету лідерського типу;

– посилюється роль таких індикаторів рівня роботи університету як місця в національному, галузевих та/або міжнародних рейтингах вищих навчальних закладів, як оцінка потенціалу вчених на основі міжнародно-визнаної системи індексів цитування;

– організація системи зовнішньоекономічної діяльності формується на основі принципів автономії університетів; знімаються бар'єри для експорту і імпорту освітніх послуг і інновацій через створення спільних навчально-наукових структур, через реалізацію спільних освітніх програм і проектів в Україні і за кордоном;

– розкриваються нові можливості співпраці із міжнародним високотехнологічним бізнесом;

будуть відбуватися і інші важливі зміни.

Заходи, спрямовані на впровадження зазначених та інших важливих положень, закладено до проекту Програми розвитку зовнішньоекономічної діяльності НТУУ "КПІ" на 2016-2018 роки.

3. Щодо посилення організації та координації зовнішньоекономічної діяльності, то дії за цим напрямом вбачаються такими.

Необхідно забезпечити комерційну присутність НТУУ "КПІ" за кордоном за різноманітними формами.

Наприклад, в області трансферу освітніх послуг. Треба хоча б раз пройти шлях від пошуку і одержання пропозиції такого роду від нашого зарубіжного партнера, через переговори, через формування відповідних проектів і укладання необхідних

договорів до подальшого адміністрування в реалізації пропозиції; заснування – за законодавством країни перебування створюваної науково-освітньої структури за участі НТУУ "КПІ" – і подальше наповнення діяльності такої структури ресурсами, кадрами, студентами, в тому числі – і за участі НТУУ "КПІ".

Завдання менеджменту зовнішньоекономічної діяльності університету – супроводжувати діяльність таких структур, накопичувати і узагальнювати досвід їх функціонування, передавати цей досвід підрозділам для його розширення на інші регіони світу.

На даному етапі при переговорах із зарубіжними партнерами мова йде про спільні міжнародні проекти за угодами, які включають елементи франчайзингу: на комерційній основі використовуються репутація (бренд НТУУ "КПІ"), досвід і технології організації навчального процесу, якими володіє НТУУ "КПІ".

За оцінками Департаменту міжнародного співробітництва та Департаменту економіки і фінансів, тільки по одному проекту такого роду це може приносити в певній короткостроковій перспективі університету і викладачам близько 100-150 тис. \$ щорічно.

Досвіду проходження такого шляху НТУУ "КПІ" не має. Тому треба на конкретних прикладах показати підрозділам, як це можна робити. Яка нормативна база повинна бути створена. Які алгоритми ведення переговорів силами підрозділів можуть бути задіяні і т.і.

Завдання Департаменту міжнародного співробітництва, Департаменту економіки і фінансів та Юридичного управління – прорахувати можливі варіанти розвитку переговорів, особливості проектів і угод для такого типу діяльності.

Подальший розвиток діяльності таких створюваних за участі НТУУ "КПІ" структур за кордоном за національним законодавством країни перебування полягає в тому, щоб вони ставали привабливими для економіки регіону, в якому починають діяти. І тоді з'являються можливості, відштовхнувшись від науково-освітньої діяльності в рамках таких структур, розвинути також і інші форми трансферу знань в даному регіоні, інші форми зовнішньоекономічної діяльності.

Таку систему треба пропонувати нашим факультетам і інститутам, допомагати їм – як саме вони можуть забезпечити комерційну присутність за кордоном і в яких формах її реалізувати.

Треба шукати пропозиції в різних країнах світу, починати нові перемовини, підписувати нові договори, починати адмініструвати нові об'єкти комерційної присутності НТУУ "КПІ".

Зазначене свідчить, що в університеті з'являються нові можливості і нові напрями для розвитку зовнішньоекономічної діяльності і що цими можливостями слід якнайшвидше навчитися вміло скористатися.

Саме на це і спрямовується запропонований проект Програми.

4. Охарактеризовані зміни засад подальшої організації міжнародної діяльності університету в частині її зовнішньоекономічної складової потребують вирішення ряду нових завдань, які представлені в проекті Програми.

4.1. Важливе завдання – продовжити імплементацію положень Закону України "Про вищу освіту" (від 1.07.2014 року № 1556-VII), які відносяться до регламентації міжнародної діяльності:

нова редакція розділу стосовно міжнародної діяльності в Статуті НТУУ "КПІ"; розширення автономії університету і нові можливості в організації зовнішньоекономічної діяльності; академічна мобільність; програми подвійних дипломів і програми типу "2+2" та "3+1" для бакалаврів і "1+1" для магістрів; уніфікація підходів до організації спільної підготовки Ph.D. університетами-партнерами; працевлаштування на роботу в НТУУ "КПІ" іноземних громадян; визнання в НТУУ "КПІ" дипломів, отриманих в університетах інших країн; інші аспекти.

Для цього необхідно посилити в цілому юридичне забезпечення міжнародного напрямку, розвивати нормативну базу університету стосовно міжнародної, в т.ч. – зовнішньоекономічної діяльності у відповідності до положень Закону України "Про вищу освіту" шляхом систематизації, уніфікації та подальшого вдосконалення нормативних документів університету з відповідних питань (міжнародного трансферу знань, роботи з трансферними мережами, чого особливо потребують вчені і розробники НТУУ "КПІ", нові, ще не опановані нами, механізми правового регулювання створення і діяльності спільно заснованого за кордоном

навчально-наукового закладу, урізноманітнення механізмів трансферу освітніх послуг, що їх може надавати НТУУ "КПІ", та багато інших).

4.2. В університеті все ще слабка ланка кадрів, які працюють "на зовнішній світ" і при цьому професійно володіють менеджментом міжнародної діяльності, знають специфіку англійської для спілкування в міжнародних зносинах, зокрема, – при підготовці міжнародних проектів, в правовому забезпеченні зовнішньоекономічної діяльності.

Менеджери міжнародної, в т.ч. зовнішньоекономічної сфери, які готуються в університеті через різні форми навчального процесу, мають залучитися до менеджменту міжнародного напрямку в інститутах, на факультетах і кафедрах. Саме молоді люди нової європейської ментальності, для яких міжнародний формат життя не має альтернативи, можуть забезпечити виконання запропонованого проекту Програми і досягти нових якісних результатів.

4.3. Треба посилити акценти у здійсненні Департаментом міжнародного співробітництва і його Відділу зовнішньоекономічної діяльності своїх координаційних функцій в нових ключових на сьогодні для університету завдань, які має виконати міжнародна діяльність.

В першу чергу це стосується зовнішньоекономічної діяльності в різних формах, задля чого необхідне систематичне вивчення діяльності конкурентів на міжнародних ринках освітніх та науково-технічних послуг, їх сильних і слабких сторін.

Формами і методами роботи, притаманними Департаменту міжнародного співробітництва, надавати через міжнародну сферу допомогу Науковому парку "Київська політехніка".

Особливу увагу слід приділити дослідженню кон'юнктури зарубіжних ринків освітніх послуг і формуванню відповідного портфеля продажів університету з подальшою організацією та здійсненням процесу трансферу.

Паралельно має прямувати вивчення кон'юнктури зарубіжних ринків трансферу технологій і формування портфеля продажів університету з подальшою організацією та здійсненням трансферного процесу.

Треба вивчати ринки освітніх, наукових, науково-технічних та інших послуг. На основі міжнародного маркетингу треба зрозуміти: куди університету вигідно йти?

Треба визначити: на які кошти університет може розраховувати в міжнародному вимірі?

На основі цього буде забезпечуватись процес трансферу знань через механізми створення на території України і за кордоном спільних із зарубіжними партнерами навчально-наукових і інноваційних структур.

4.4. Координація має стосуватися підрозділів, які в тій чи іншій формі зараз займаються зовнішньоекономічною діяльністю в різних Департаментах, в Центрі міжнародної освіти, на рівні підрозділів.

Можливо, створити якісь більш потужні університетські структури з обслуговуючими (факультети і інститути) функціями. Наприклад, центр міжнародних проектів, ідея створення якого в НТУУ "КПІ" циркулює вже більше 10 років (в Каліфорнійському університеті такий центр налічує близько 300 співробітників).

4.5. В структурі Асоціації ректорів вищих технічних навчальних закладів України створюється Центр міжнародної акредитації спеціальностей та гарантій якості вищої технічної освіти. Ці гарантії вбачаються в механізмах міжнародної акредитації спеціальностей, якими володіють європейські агенції – такі, наприклад, як CEENQA, ASIIN, KAUT та ін., активну взаємодію з якими вже розпочато з боку Департаменту навчальної роботи спільно з Департаментом міжнародного співробітництва.

Завдання міжнародного напрямку і факультетів – започаткувати – силами зазначених європейських агенцій – наших вже партнерів – методичні семінари, круглі столи і т.і. з питань вимог при міжнародній акредитації спеціальностей, а також залучення до університету коштів на ці цілі через проекти за програмою ERASMUS + під умовною назвою "Модернізація внутрішнього забезпечення гарантій якості вищої технічної освіти в Україні".

Все це буде "працювати" на формування бранда НТУУ "КПІ" як сучасного технічного дослідницького університету лідерського типу і – як результат – на посилення його конкурентоспроможності в усіх складових зовнішньоекономічної діяльності.

4.6. Але головною з проблем міжнародного напрямку, яка продовжує обмежувати наші об'єктивно величезні можливості, є те, що на багатьох кафедрах ще не вбачають в міжнародній, в т.ч. – зовнішньоекономічній діяльності того механізму, який може відкрити шлях до розв'язання актуальних проблем життєдіяльності кафедр; цей – ще існуючий – психологічний бар'єр поступово долається, але не так швидко, як хотілося би.

В той же час, в останні рік-два складається економічно обумовлена мотивація, яка полягає в тому, що розвиток університету за рахунок зовнішніх джерел, за рахунок різних форм зовнішньоекономічної діяльності, збільшення кількості міжнародних проектів, обмінів, виходів на міжнародні ринки, співпраця з міжнародним високотехнологічним бізнесом стають об'єктивно більш затребуваними, ніж в минулі роки.

Поштовх до подальшого розвитку зовнішньоекономічної діяльності, реальність для підрозділів університету отримати прибутки від комерційної присутності на закордонних ринках допоможе остаточно зняти бар'єр, про який йшлося.

5. Отже, Департамент міжнародного співробітництва вважає, що розв'язання перелічених і ряду інших актуальних завдань розвитку міжнародної діяльності, привернення уваги до нових можливостей університету від здійснення зовнішньоекономічної діяльності, сприятимуть як змінам в університеті цивілізаційного характеру, так і збільшенню надходжень до бюджету університету з міжнародних джерел.

II. Загальна характеристика проекту Програми.

1. Проект Програми посилює увагу до такої важливої форми міжнародної сфери, якою є зовнішньоекономічна діяльність.

Проект запропонованої Програми має призначення ініціювати обговорення механізмів, за якими університет може заробляти більше коштів, ніж було в минулому, через розширення зовнішньоекономічної діяльності.

В результаті це може забезпечити збільшення надходжень університету для розв'язання актуальних проблем розвитку кафедр, наукових шкіл за рахунок зовнішніх джерел.

2. Друге важливе завдання програми – досягти синергетичного ефекту від скоординованих зусиль підрозділів НТУУ "КПІ": через розвиток зовнішньоекономічної діяльності сформувати високий світовий бренд НТУУ "КПІ" як сучасного технічного дослідницького університету лідерського типу і завдяки цьому посилити його конкурентоспроможність на світових ринках освітніх, науково-технічних і інших послуг.

3. Не менш важливе завдання програми – долучити до менеджменту міжнародного напрямку в інститутах, на факультетах і кафедрах молодих людей нової ментальності, для яких міжнародний формат життя вже не має альтернативи.

4. Проект Програми побудований як комбінація концептуальних положень, що передують кожному блоку запропонованих заходів і безпосередньо таблицям переліків заходів з визначенням відповідальних за виконання та термінів виконання.

Програма складається із трьох розділів.

В першому розділі "Практичні завдання на рівні університету і підрозділів по розвитку зовнішньоекономічної діяльності" пропонується визначити заходи по формуванню маркетингових стратегій та основні завдання НТУУ "КПІ" в регіонах світу; намічено заходи по організації міжнародного трансферу освітніх послуг на всіх рівнях (від викладача до факультету/ інституту/ комплексу) та забезпеченню підготовки фахівців для зарубіжних країн; забезпечення комерційної присутності університету на міжнародних ринках наукових і науково-технічних послуг; завдання по розвитку взаємодії університету із міжнародними організаціями та створенню в університеті середовища, сприятливого для розбудови зовнішньоекономічної діяльності; завдання по формуванню сучасної моделі зовнішньоекономічної діяльності НТУУ «КПІ» як технічного університету лідерського типу на основі міжнародного досвіду, а також здійсненню в університеті організаційно-структурних змін, спрямованих на розвиток зовнішньоекономічної діяльності, у відповідності з напрацьованими моделями.

Другий розділ проекту Програми присвячується різним аспектам нормативного, матеріально-технічного та інформаційного супроводу розвитку зовнішньоекономічної діяльності університету і передбачає заходи з нормативного супроводу розвитку зовнішньоекономічної діяльності університету, заходи з матеріально-технічного супроводу

розвитку зовнішньоекономічної діяльності університету, заходи з інформаційного супроводу розвитку зовнішньоекономічної діяльності університету.

Через визначення відповідальних до виконання завдань Програми здійснено розподіл ієрархій "по вертикалі": що має робитися на університетському рівні, на рівні факультетів, інститутів, кафедр та студентських організацій, а також – "за горизонталями" (різноманітні компоненти діяльності в межах кожного ієрархічного рівня).

III. Очікувані результати від реалізації Програми.

Нарешті, *третя частина проекту Програми* віддзеркалює певні очікувані результати від реалізації Програми.

Очікувані результати розподіляються на три групи відповідно до сфер зовнішньоекономічної діяльності університету: освітні, науково-технічні та додаткові послуги.

І в узагальненому вигляді вони полягають в наступному.

В освітній сфері планується вихід університету на нові регіональні ринки, забезпечення присутності на міжнародних ринках, збільшення частки іноземних студентів в контингенті студентів НТУУ "КПІ" з одночасним підвищенням якості освіти.

У науково-технічній сфері діяльності університету очікується посилення співпраці з міжнародним високотехнологічним бізнесом, в тому числі через трансфер технологій, участь у міжнародних наукових проектах та програмах.

Реалізація заходів Програми дозволить активізувати і інші дозволені законодавством України додаткові платні послуги університету.

Головним результатом реалізації всіх зазначених заходів Програми має стати підвищення конкурентоздатності НТУУ «КПІ» на міжнародній арені, зміцнення та посилення його бренду, збільшення фінансової автономії університету за рахунок надходжень із власне зовнішньоекономічних джерел.

IV. Додаткові зауваження.

Важливо звернути увагу на термін, який пропонується відвести для реалізації Програми – з 2016 по 2018 рік, тобто ставиться завдання інтенсивно попрацювати, щоб завдання Програми були здійснені в стислі терміни, без "розкачування", щоб реальні результати і підрозділи, і університет в цілому відчували вже в найближчий час.

Програма має на меті протягом 3-х років вийти на поліпшення показників зовнішньоекономічної діяльності університету і таким чином зробити внесок у розвиток університету.

Департамент міжнародного співробітництва, Відділ зовнішньоекономічної діяльності в співпраці із Департаментами змістовного спрямування, Юридичним управлінням та Управлінням справами вбачають в цьому цілковито реальний шанс вивести зовнішньоекономічну діяльність на якісно новий і кількісно більш суттєвий рівні.

Запрошуємо членів Вченої ради, науково-педагогічну громадськість, студентські організації до обговорення і прийняття рекомендацій щодо запропонованих в проекті Програми ідей і заходів.

Проект Програми розвитку зовнішньоекономічної діяльності НТУУ "КПІ" на 2016-2020 роки розміщено на сайті Відділу зовнішньоекономічної діяльності Департаменту міжнародного співробітництва за адресою: <http://forea.kpi.ua>.

З повагою, –

**Керівник
Департаменту міжнародного співробітництва,
проректор
з науково-педагогічної робо
(міжнародні зв'язки)**

.І. Сидоренко

ЗАКОН УКРАЇНИ
Про зовнішньоекономічну діяльність
№ 959-ХІІ від 16.04.1991 р.

Стаття 4. Види зовнішньоекономічної діяльності

До видів зовнішньоекономічної діяльності, які здійснюють в Україні суб'єкти цієї діяльності, належать:

- експорт та імпорт товарів, капіталів та робочої сили;
- надання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України послуг іноземним суб'єктам господарської діяльності, в тому числі: виробничих, транспортно-експедиційних, страхових, консультаційних, маркетингових, експортних, посередницьких, брокерських, агентських, консигнаційних, управлінських, облікових, аудиторських, юридичних, туристських та інших, що прямо і виключно не заборонені законами України; надання вищезазначених послуг іноземними суб'єктами господарської діяльності суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності України;
- наукова, науково-технічна, науково-виробнича, виробнича, навчальна та інша кооперація з іноземними суб'єктами господарської діяльності; навчання та підготовка спеціалістів на комерційній основі;
- міжнародні фінансові операції та операції з цінними паперами у випадках, передбачених законами України;
- кредитні та розрахункові операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності; створення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності банківських, кредитних та страхових установ за межами України; створення іноземними суб'єктами господарської діяльності зазначених установ на території України у випадках, передбачених законами України;
- спільна підприємницька діяльність між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності, що включає створення спільних підприємств різних видів і форм, проведення спільних господарських операцій та спільне володіння майном як на території України, так і за її межами;
- підприємницька діяльність на території України, пов'язана з наданням ліцензій, патентів, ноу-хау, торговельних марок та інших нематеріальних об'єктів власності з боку іноземних суб'єктів господарської діяльності; аналогічна діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за межами України;
- організація та здійснення діяльності в галузі проведення виставок, аукціонів, торгів, конференцій, симпозіумів, семінарів та інших подібних заходів, що здійснюються на комерційній основі, за участю суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; організація та здійснення оптової, консигнаційної та роздрібно торгівлі на території України за іноземну валюту у передбачених законами України випадках;
- товарообмінні (бартерні) операції та інша діяльність, побудована на формах зустрічної торгівлі між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;
- орендні, в тому числі лізингові, операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;
- операції по придбанню, продажу та обміну валюти на валютних аукціонах, валютних біржах та на міжбанківському валютному ринку;
- роботи на контрактній основі фізичних осіб України з іноземними суб'єктами господарської діяльності як на території України, так і за її межами; роботи іноземних фізичних осіб на контрактній оплатній основі з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності як на території України, так і за її межами;
- інші види зовнішньоекономічної діяльності, не заборонені прямо і у виключній формі законами України.

Посередницькі операції, при здійсненні яких право власності на товар не переходить до посередника (на підставі комісійних, агентських договорів, договорів доручення та інших), здійснюються без обмежень.